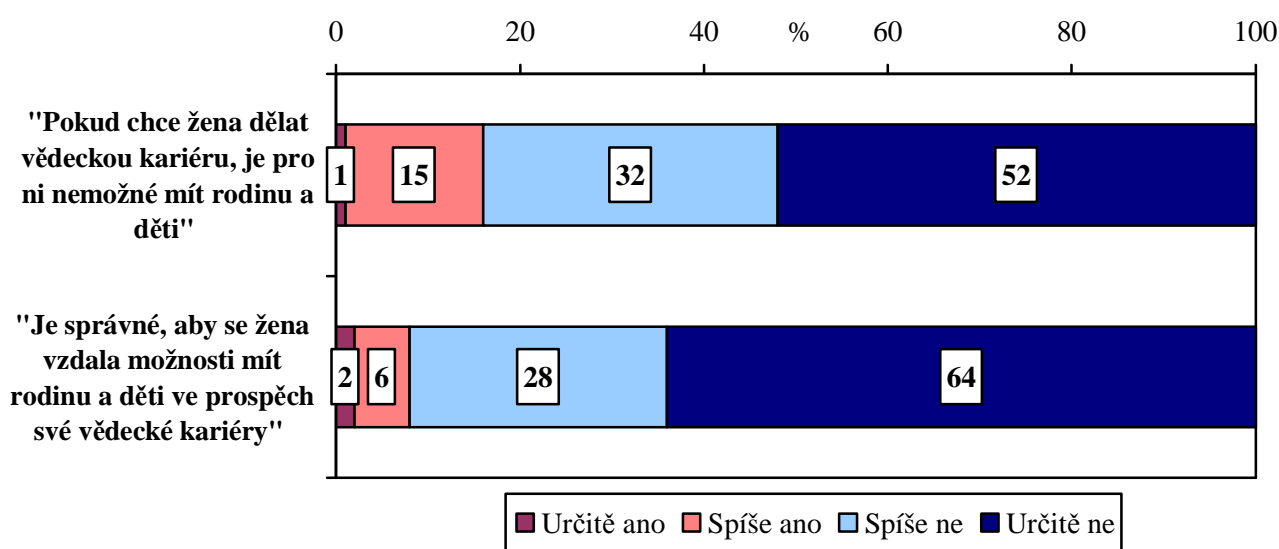

SLADĚNÍ RODINNÉHO A PROFESNÍHO ŽIVOTA ŽEN PŮSOBÍCÍCH VE VĚDĚ A VÝZKUMU

Citované výsledky vycházejí ze tří výzkumných akcí uskutečněných STEM v rámci projektu "Postavení žen ve vědě a výzkumu" spolufinancovaného Evropským Sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky. Jedná se o reprezentativní výzkum obyvatel Prahy starších 18ti let (1 007 respondentů), dále pak kvantitativní sondu uskutečněnou mezi ženami působícími na odborných pozicích a vedoucími pracovníky v oblasti vědy a výzkumu v Praze (312 vědeckých a výzkumných pracovníc a 32 vedoucích pracovníků) a kvalitativní šetření formou hloubkových rozhovorů s odbornými pracovníci a vedoucími pracovníky v oblasti vědy a výzkumu v Praze (20 vědeckých a výzkumných pracovníc a 10 vedoucích pracovníků).

Máme-li hovořit o skloubení rodiny a zaměstnání u žen činných v oblasti vědy a výzkumu, je dobré mít na paměti některé širší souvislosti této problematiky. Pro velkou část odborných pracovníc je jejich práce důležitá, ať již proto, že jim umožňuje dělat to, co je baví (76 %), nebo proto, že profesní kariéra hraje v jejich životě významnou roli (pouze 17 % vědeckých a výzkumných pracovníc nepovažuje pro sebe osobně profesní kariéru za důležitou, 38 % naopak uvádí, že má pro jejich život rozhodující význam, zbývajících 45 % pokládá profesní kariéru za něco, co sice není pro jejich život zásadní, ale také ne nepodstatné). Převážná většina těchto žen je rovněž přesvědčena, že práce v oblasti vědy a výzkumu klade na ženy větší nároky než jiná zaměstnání (60 %) a vyžaduje větší časové nasazení (71 %). Zároveň je ale jen velmi málo vědeckých a výzkumných pracovníc, které se domnívají, že profesní kariéra nejde dohromady s rodinou. Názor, že pro ženu, která chce dělat vědeckou kariéru, je nemožné mít rodinu a děti, zastává jen 16 % odborných pracovníc a ještě menší je podíl těch, které považují za správné, aby žena v zájmu své vědecké kariéry na rodinný život rezignovala (8 %).

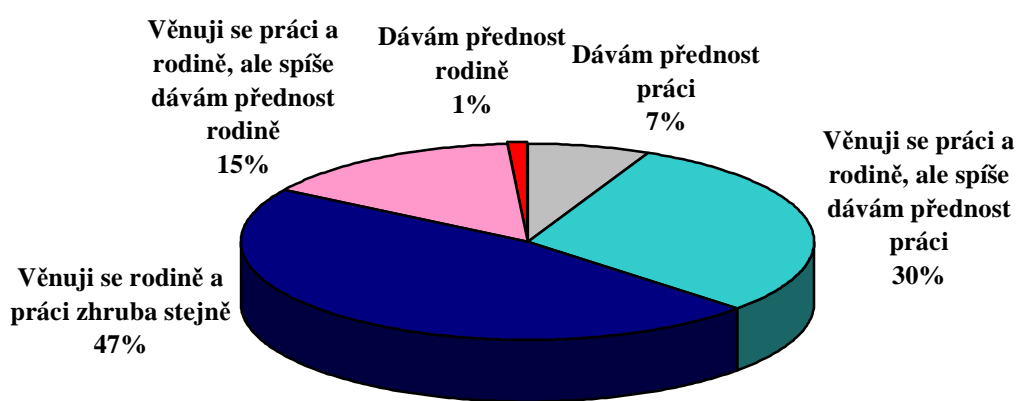

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníc

Jak se vědecké a výzkumné pracovnice vyrovnávají s rodinnými a pracovními povinnostmi

Více o tom, jakou roli hrají v životě žen ve vědě a výzkumu jejich zaměstnání a rodina, vypovídají odpovědi na otázku zjišťující způsoby řešení pracovních a rodinných závazků u této skupiny žen. Podle nich je nejčastější strategií snaha neošdit ani práci, ani rodinu a věnovat se oběma sférám života zhruba stejně (47 % vědeckých a výzkumných pracovnic). Druhou, z hlediska četnosti využívání, je tendence nezanedbávat rodinu, ale více pozornosti věnovat přece jenom práci (30 %). Opačný způsob, to znamená neopomíjet práci, ale více dávat rodině, je již méně častý (15 %). „Čisté“ strategie preferující jednoznačně buď práci nebo naopak rodinu jsou jenom výjimečné (práce 7 %, rodina 1 %).

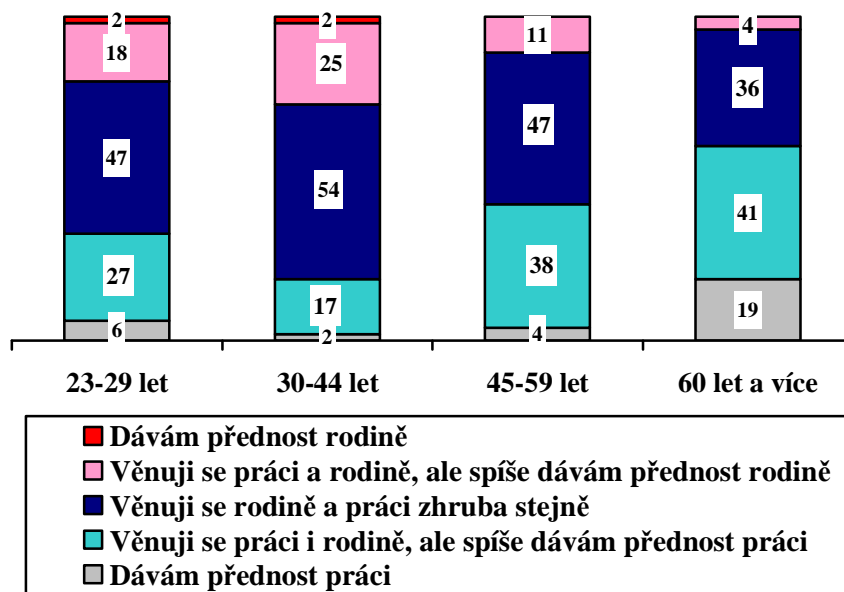
"Jak se Vy osobně vypořádáváte s Vašimi pracovními a rodinnými závazky?"

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic

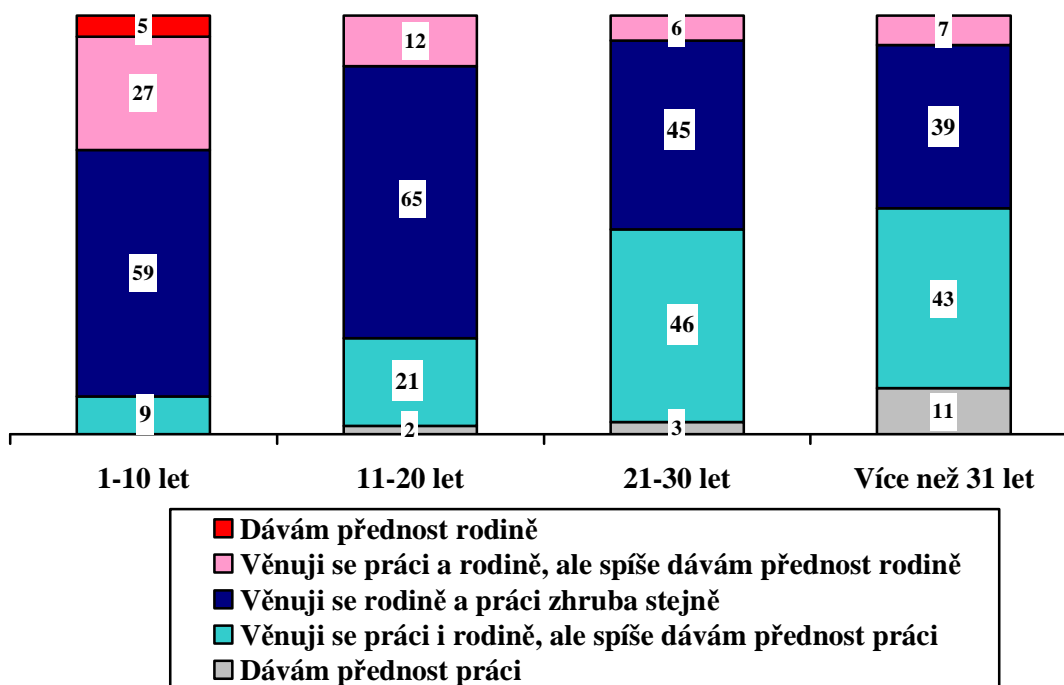
Uvedený model vypořádávání se s pracovními a rodinnými povinnostmi vypovídá o poněkud větším důrazu kladeném sledovanou skupinou žen na sféru zaměstnání. Je ale třeba zdůraznit, že takový model není univerzální a nevyskytuje se ve všech kategoriích odborných pracovnic stejně často. Diferenčních vlivů je celá řada, zásadní význam má ovšem fáze životního cyklu. Obecně platí, že relativně největší orientaci na práci projevují odborné pracovnice ve vyšším věku a naopak nejmenší ženy v mladším středním věku (30 – 44 let), u nichž jsou nároky plynoucí z rodinných povinností největší. S fází životního cyklu souvisejí i některé další rozdíly dané například délkou praxe v oboru (více pozornosti svému zaměstnání než rodině věnuje 62 % ženy působících v oboru déle než 25 let a pouze 26 % žen s méně než desetiletou stáží v oboru) nebo odchylky podmíněné pozicí v řídicí struktuře.

*"Jak se Vy osobně vypořádáváte s Vašimi pracovními
a rodinnými závazky?"
(rozdíly podle věku)*

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

*"Jak se Vy osobně vypořádáváte s Vašimi pracovními
a rodinnými závazky?"
(rozdíly podle věku nejmladšího dítěte)*

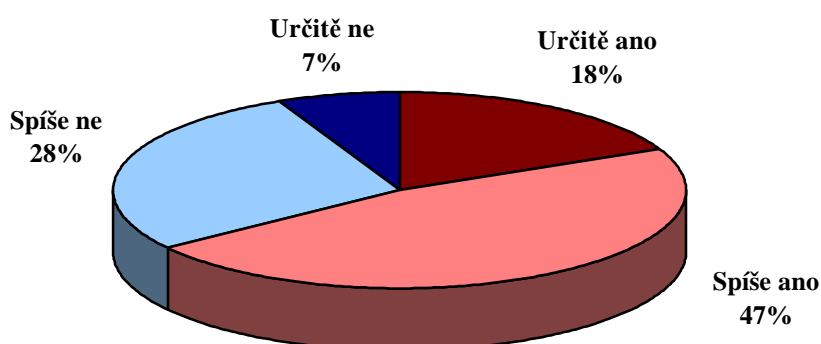

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

Jaké mají ženy v oblasti vědy a výzkumu podmínky pro sladění profesního a rodinného života

Je zajímavé, že navzdory přesvědčení o větších nárocích a větším časovém zatížení oproti jiným zaměstnáním má většina odborných pracovníků (65 %) pocit, že z hlediska podmínek pro skloubení práce a rodiny jsou na tom zhruba stejně jako většina pracujících žen u nás. Nutno ovšem dodat, že u zbývajících více než třetiny vědeckých a výzkumných pracovníků, které nepovažují podmínky pro sladění pracovního a rodinného života za srovnatelné, má výraznou převahu názor, podle kterého jsou na tom ženy působící ve vědě a výzkumu v porovnání s ostatními zaměstnanými ženami hůře (zastává jej 76 % těchto žen).

"Mají ženy ve vědě a výzkumu stejné podmínky pro sladění svého pracovního a rodinného života jako většina pracujících žen u nás? "

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovníků

Převládající mínění, že sladit pracovní a rodinný život je pro ženy ve vědě a výzkumu stejně obtížné, jako pro ostatní zaměstnané ženy, je mezi odbornými pracovníky obecně rozšířené. Zřetelnější a zároveň pozoruhodnou výjimku tvoří vědkyně a výzkumnice starší 60ti let, které názor o srovnatelných podmínkách sdílejí nejméně často (48 %, v ostatních věkových kategoriích 66 % - 78 %).

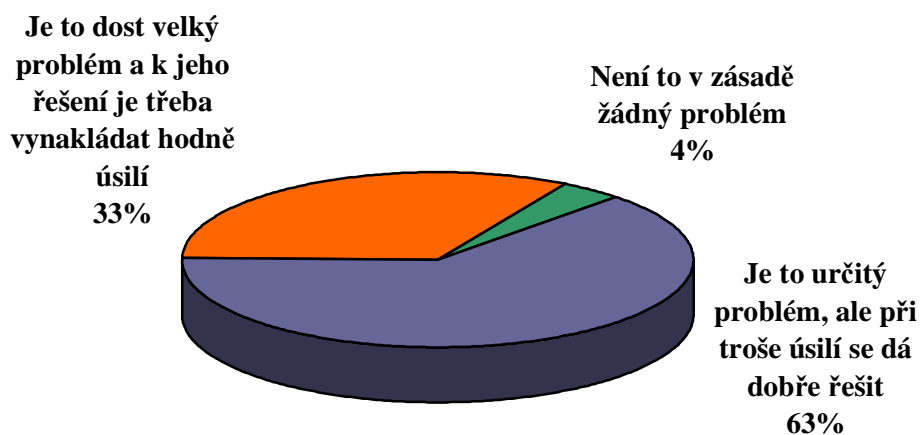
Zjištění, že ženy působící ve vědě a výzkumu pracují sice pod větším tlakem, ale své možnosti pro harmonizaci práce a rodiny považují za srovnatelné s možnostmi většiny pracujících žen u nás, lze do jisté míry přičíst podmínkám, které mají na svém pracovišti. Velká část těchto žen nepostrádá pro skloubení pracovních a rodinných povinností pochopení ze strany vedoucích pracovníků (85 %) a většině také nechybí možnost pružné pracovní doby (71 %), případně příležitost vykonávat část práce doma (61 %).

Co naopak vědecké a výzkumné pracovníce pro harmonizaci práce a rodiny nejvíce postrádají, je dostatečný příjem, který by jim umožňoval zaplatit si pomoc v domácnosti (uvádí 76 % odborných pracovníků). Přitom právě příjem dovolující využívat placených služeb je jednou z věcí, které jsou považovány za důležitou podmínku harmonizace práce a rodiny (52 % odborných pracovníků mu přikládá velmi velkou a 23 % poměrně velkou váhu).

Pocit, že ženy ve vědě a výzkumu mají stejné podmínky pro sladění pracovního a rodinného života, přestože je jejich práce náročnější a vyžaduje větší časové nasazení, lze ovšem vysvětlit i jinak. Zkušenosti ze sociologických výzkumů ukazují, že vzdělanější lidé mají větší schopnost efektivně hospodařit se svými zdroji. Lze se domnívat, že tato větší dovednost efektivně nakládat se zdroji, v tomto případě především s disponibilním časem, se projevuje i při harmonizaci práce a rodiny pracovních exponovaných žen. Souvisí s tím také „umění“ mobilizovat rodinné zázemí a více využívat zdroje, které jsou v rodině k dispozici. Odborné pracovnice samy uvádějí, že pochopení a spolupráce ze strany partnera jsou tím nejdůležitějším předpokladem, který jim skloubení pracovního a rodinného života umožňuje (78 % přisuzuje porozumění a spolupráci partnera velmi velkou a 18 % poměrně velkou váhu, za nedůležité to považují jen 4 % odborných pracovnic). Velká většina těchto žen porozumění a spolupráci ze strany svého partnera také nepostrádá (75 %).

Je pravděpodobné, že schopnost efektivně využívat čas a pochopení ze strany rodinného zázemí je také jedním z důvodů, proč pro většinu vědeckých a výzkumných pracovnic (63 %) představuje sladění pracovního života sice problém, ale takový, který se dá dobře řešit.

***"Jak velký problém představuje pro ženy zaměstnané
v oblasti vědy a výzkumu skloubit
rodinný a pracovní život?"***

Pramen: STEM, názory 312 vědeckých a výzkumných pracovnic